

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta 22.09.2021 § 15

§ 15

Lausunto valtuustokysymykseen kunniaväkivallan eri muotojen tunnistamisesta ja ehkäisemisestä oppilaitoksissa

Valmistelijat / lisätiedot:
Pippuri Terhi
Soinio Giedre
Otranen Hannele
Saloranta-Eriksson Outi
Erma Tapio
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Vaihde 09 816 21

Päätösehdotus

Perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja Ahlström Mari

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta antaa selostusosan mukaisen lausunnon valtuutettu Pia Kauman ja 46 muun valtuutetun valtuustokysymykseen kunniaväkivallan eri muotojen tunnistamisesta ja ehkäisemisestä oppilaitoksissa.

Käsittely

Asia käsiteltiin asian 11 jälkeen

Päätös

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta

Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Pia Kauma sekä 46 muuta valtuutettua ovat 29.8.2021 jättäneet valtuustokysymyksen, jossa kysytään

- Miten Espoon kaupunki aikoo vahvistaa kouluterveydenhuollon osaamista ja mahdollisuuksia ennaltaehkäistä ja puuttua kunniaväkivallan uhkaan jo varhaisessa vaiheessa?
- Miten Espoon kaupunki aikoo kehittää toimintatapoja auttaakseen henkilöitä, jotka ovat jo joutuneet kunniaväkivallan kohteeksi?
- Miten Espoon kaupunki parantaa yhteistyötä viranomaisten välillä kunniaan liittyvän väkivallan torjumiseksi ja tyttöjen suojelemiseksi?

Lausunto on valmisteltu kasvun ja oppimisen toimialan sekä hyvinvoinnin ja terveyden toimialan yhteistyössä. Valmistelun aikana on lisäksi saatu kommentteja konsernihallinnon turvallisuus ja valmius vastuualueelta sekä Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omniasta.

Svenska rum -lautakunta käsittelee lausuntoa valtuustokysymykseen kokouksessaan 30.9.2021.

Kasvun ja oppimisen toimialalla haetaan jatkuvasti ratkaisuja, joilla voidaan ehkäistä ja puuttua kaikenlaiseen väkivaltaan. Toukokuussa 2021 järjestettiin Nuoret ja väkivalta -työpaja, jossa saatiin kattava kuva tilanteen moninaisuudesta. Seuraava työpaja aiheesta on 24.9.2021. Nuorten väkivaltaa tapahtuu vapaa-ajalla, mutta se näkyy myös kouluissa ja oppilaitoksissa. Asiassa tehdään tiivistä yhteistyötä koulujen ja nuorisopalvelujen välillä. Tärkeä yhteistyötaho on Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen ennalta estävä toiminta.

Kunniaan liittyvä väkivalta on ilmiönä haastavimpia, jonka kanssa työskentely edellyttää ammattilaisilta kunniakäsitelyä ja väkivallan ilmenemiseen liittyvän dynamiikan ymmärtämistä sekä välineitä puheeksi ottamiseen. Tyyppillisiä kunniaan liittyvän väkivallan muotoja ovat esimerkiksi uhkailu ja kiristäminen, painostaminen, eristäminen, liikkumisen rajoittaminen sekä arjen ja talousasioiden kontrollointi. Väkivalta voi ilmetä myös fyysisenä väkivaltana, mukaan lukien seksuaalisuutta loukkaava väkivalta. Niin ikään avioliittoon pakottaminen ja naisten sukupuolielinten silpominen liitetään usein kunniaan liittyvän väkivallan muotoihin.

Kuten valtuustokysymyksessä todetaan, koulut ja oppilaitokset ovat yksi keskeisimmistä paikoista puuttua kunniaan liittyvään väkivaltaan, koska siellä työskentelevillä on pitkä ja säännöllinen kontakti oppilaisiin. Yläkoulussa luokanvalvoja ja lukiossa ryhmänohjaaja seuraavat ja tukevat jokaisen oppilaan tai opiskelijan yksilöllistä oppimista ja hyvinvointia. On huolehdittava myös heidän osaamisestaan ilmiön tunnistamisessa. Koulupoissaolot ovat usein ensimmäinen merkki siitä, että oppilaan tai opiskelijan tilanteessa on haasteita ja huolia. Espoossa on sekä perusopetuksessa että toisen asteen koulutuksessa yhdenmukainen poissaoloihin puuttumisen malli. Poissaoloihin puututaan heti, kun niitä ilmenee. Yhdessä oppilaan tai opiskelijan kanssa selvitetään poissaolon taustalla olevia syitä. Tarvittaessa oppilas tai opiskelija ohjataan yksilökohtaiseen opiskeluhoon eli psykologi-, kuraattori- tai koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin.

Omniassa järjestetään kunniaväkivaltaan liittyvää koulutusta henkilökunnalle ja tietoisuutta opiskelijoille. Omnia kuuluu Espoon radikalisoitumisen ehkäisyn verkostoon, joten sitäkin kautta yhteistyön kanavat ovat olemassa. Varhainen havaitseminen ja ilmoittaminen kaikissa havainnoissa on tärkeää, ja tarvittaessa opiskelijoiden ohjaaminen opiskeluhoon palveluihin ja muihin tukipalveluihin. Opiskelijoilla on myös mahdollisuus matalla kynnyksellä tehdä turvallisuuspoikkeamailmoitus ja saada näin ohjausta, neuvontaa ja apua.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon perustehtäviin kuuluvat oppilaiden ja opiskelijoiden säännölliset tapaamiset, joissa otetaan herkästi puheeksi väkivalta tai sen uhka. Peruskoulun 5.-luokan murrosikäikäällä käsitellään yksilön oikeutta määrätä omasta kehostaan ja koskemattomuudestaan. Tarvittaessa koulu- ja opiskeluterveydenhuolto konsultoi ja tekee monialaista verkostotyötä oppilaiden ja opiskelijoiden sekä heidän huoltajiensa kanssa. Ympärileikkaus otetaan systemaattisesti puheeksi maahanmuuttajataustaisilla perheillä laajoissa terveystarkastuksissa 1.-, 5.- ja 8.-luokilla sekä toisen asteen 1. vuosikurssin opiskelijoiden terveystarkastuksessa. Lisäksi annetaan ohjeita ja neuvontaa Suomen

laista, jossa ympärileikkaus on kielletty. Epäilytilanteessa ollaan yhteydessä lastensuojeluun ja poliisiin.

Espoossa tehdään jatkuvaa työtä tyttöjen sukuelinten silpomisen (Female genital mutilation, FGM) ehkäisemiseksi ja epäilyihin puuttumiseksi. Asiasta oli koulutus kaupungin henkilöstölle keväällä 2021. Kaupunkitasoinen FGM:n ehkäisytyöryhmä kokoontuu säännöllisesti kerran lukukaudessa. Ryhmässä on jäseniä mm. koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta, opiskeluhoollosta, varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta, maahanmuuttajapalveluista, neuvolasta, terveyspalveluista, järjestöistä, lastensuojelusta ja poliisista. Työryhmä on tuottanut ohjeistuksia FGM:n epäily- tai riskitilanteissa toimimiseen henkilöstölle. Lisäksi keväällä 2021 on valmistunut asiakkaille jaettava ja Espoon verkkosivuille tuleva FGM-esite, jossa kerrotaan kaupungin palveluista, jotka auttavat eri tilanteissa liittyen silpomisen uhkaan tai epäilyyn. Esite on käännetty viidelle eri kielelle.

Maahanmuuttajataustaiset perheet saavat vahvaa kulttuuriohjausta omalla äidinkielellään kouluun ilmoittautumisen yhteydessä, valmistavan opetuksen aikana sekä perusopetuksen aikana tarvittaessa suomenkielisessä opetuksessa. Ennaltaehkäisevää työtä tehdään koulujen vanhempainilloissa, monitoimijaisissa vanhempainilloissa sekä koulun arjessa. Monikulttuuristen opetuspalvelujen henkilöstö ja kehittäjäopettajat tekevät tiivistä yhteistyötä koulujen ja muiden sidosryhmien kanssa. Espoon kaupungin FGM:n ehkäisemisen yhteiset toimintaohjeet käydään läpi vuosittain jokaisella koululla. Vastaavia yhteisiä toimintatapoja ollaan ottamassa käyttöön myös ruotsinkielisessä opetuksessa ja koulutuksessa maahanmuuttajataustaisten oppilas- ja opiskelijamäärien vähitellen kasvaessa.

Espoon ja laajemmin Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen perhekeskuskehittämisessä on tunnistettu tarve lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön kehittämiseksi. Vuoden 2021 aikana on kerätty Länsi-Uudenmaan kunnissa olevia hyviä käytänteitä, ja nyt jatkokehittämistyölle haetaan rahoitusta yhtenäisen Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen toimintamallin ja ohjeen luomiseksi. Tähän kehittämistyöhön viedään mukaan kunnianväkivaltaan liittyviä kysymyksiä.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoimana on käynnissä valtakunnallinen Barnahus-hanke, jossa tehostetaan lapsiin kohdistuvien väkivaltaepäilyjen selvitysprosesseja sekä väkivaltaa kokeneiden lasten tukea ja hoitoa. Tavoitteena on mm. lapsiystävällisten kohtaamisten ja tilojen varmistaminen kaikille lapsille sekä moniammatillisen yhteistyön vahvistaminen (poliisi, syyttäjä, oikeuspsykologiset ja -psykiatriset yksiköt, lastensuojelu, somaattinen ja psykiatrinen sairaanhoito, koulu, varhaiskasvatus, neuvola, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto). Hanke järjestää Espoon kaupungin lasten ja nuorten palveluiden henkilöstölle viiden koulutuksen sarjan keväällä 2022. Koulutukset tallennetaan, jotta ne ovat hyödynnettävissä myös henkilöstön vaihtuessa. Tavoitteena on kehittää Espoon palveluketjua kevään 2022 työpajoissa.

Valtuustokysymyksessä ehdotetaan, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Kouluterveyskyselyyn otetaan mukaan kunnianväkivaltaan liittyviä kysymyksiä. Ehdotus on kannatettava, ja Espoo voi viedä ehdotusta eteenpäin pääkaupunkiseudun Kouluterveyskysely-työryhmään, jossa on myös THL mukana.

Päätöshistoria